

SZULEJMÁN SZULTÁN VÉRES PUSZTÍTÁSAI UTÁN A MAGYAR FŐURAKNAK HÁROM ÖNJELÖLT KIRÁLY KÖZÖTT KELLETT VÁLASZTANIUK

A Magyar Királyság a mohácsi vész idején

A mohácsi vész kilátástalan-ságba taszította a Magyar Királyságot. Alighogy elvonult a török, elkezdődött az ádáz harc a megüresedett magyar koronáért.

→DR. GARDÁ DEZSŐ

Ferdi efendi, a díván helyszíni hivatalnok a mohácsi csatateret az ellenség vértől tengerre alakult terepnek nevezte, ahol az elhul lottakból szigetek és dombok jöttek létre. A csata másnapján, Szulejmán szultán győzelmet ünnepelt. Engedélyt adott a sza badrablásra, és átvizsgáltatta a csata teret. Földbe szúrták a szultáni sátor előtt a dárdákat Tomori Pál, a fővezér, Szalkay László esztergomi érsek és más elesett egyházi és vi lági méltóságok, püspökök, zászlósúruk fejével. Kiválogatták a foglyok közül a fontosabbakat, a többi pedig rituálisan lenyagzták a veres szultáni sátort körülálló oszmán katonai vezérkar előtt. 1526. augusztus 31-én hajóra rakták a lever királyi sereg mintegy ötven ágyúját. A több mint 20 ezer holttest összeszedésére a ruméliai defterdár 1526. szeptember 1-jén kapott parancsot: összesen 20 ezer magyar gyalogost, 4000 páncélost és 2000 rabságba esett lefejezettet temettek el. A régészeti feltárások igazolták a holtak nagy részének fejvesztését, s azt, hogy a tetemeiket más fél méter mély árokba hányták bele. Szulejmán szultán 1526. szeptember 2-án Mohácson hadiszemléte tartott. A következő napon szeptember 3-án felgyújtatta Mohács városát és elindult Budára.

Nem keresték a szultán kegyeit

A csatavesztés hírének a megérkezése után Mária királyné Budáról kíséretével együtt Pozsonyba menekült, őt követték a város gazdag polgárai is. A város őrzésére hagyott ötven katona parancsnok nélkül maradt. A menekülésre képtelen szegény lakosság képviselői Szulejmán szultán elé mentek, és Földváron átadták neki Magyarország székvárosának kulcsait.

Az oszmán sereg 1526. szeptember 11-én vert sátrat Buda alatt a kelenföldi síkságon. Szulejmán másnap ment fel a csaknem üres városba. Buda fekvését, s ezért csak a város felgyújtását engedélyezte, a királyi rezidenciaét nem. A királyi várat meg fosztották kincseitől: rituális jelentősége volt, hogy a Hagia Sophiába küldték a hatalmas gyertyatartókat, Hercules, Diána és Apolló részobrait s Mátyás király könyvtárának jeles példányait.

Szeptember 16–19. között Szulejmán győzelmi ünnepet rendezett Budán. Aján dékokat osztott és fogadta a pasák, bégek kézcsókjait. Itt értesült II. Lajos haláláról. A király és a királyné

Than Mór (1828-1899) festménye a mohácsi csatáról

portréja előtt kijelentette: nem azért jött, hogy Lajost megfossza országától, megelégedett volna évi adóval és visszaadta volna az országot, s ezt az özvegy királynénak is tudtára kívánta juttatni. Nem tudhatjuk, hogy Budáról a királynénak küldött levele valóban átgondolt terv volt-e, vagy megtévesztés és alakoskodás. Tény, hogy a győztes megszólította a legyőzöttet. Szulejman a győztes csatáját követő három hét alatt várta a legyőzöttek válaszát: kegyelemkérést, a rablások felfüggesztésére valamiféle váltság felajánlását, tárgyalókészséget, hadisarcot, ahogy az abban a korban szokás

→A több mint 20 ezer holttest összeszedésére a ruméliai defterdár 1526. szeptember 1-jén kapott parancsot: összesen 20 ezer magyar gyalogost, 4000 páncélost és 2000 rabságba esett lefejezettet temettek el.

volt. A legyőzött Magyarország főemberei azonban hallgattak. Szulejmán mohácsi győzelmére és budai „látogatására” a magyartársadalomtól és a magyar politikától váratlan választ kapott. A pánik és a tanácstalanság mögött az elutasítás szívós szellemével találkozott. Szándékával más szándékok szegeződtek szembe. Sem a csatamezőn, sem Budán nem keresték meg államférfi ak, intézmények, közösségek küldöttei. Nem volt kivel tárgyalnia.

Budán a nyugati világtól sem kapott válaszokat. El lenségei nem zavarták meg ünnepléseit, szövetségesei nem vettek részt győzelmében. Miután Buda várát kifosztotta, a székvárost őrizet nélkül hagyva visszavonult, megszállta a Szerémséget, váraiba erős őrséget helyezett, s ezzel jelezte: bármikor visszajöhet és szabad útja lesz Budáig és Bécsig.

Trónkövetelők a mohácsi vész után

A magyar koronát egyszerre hárman akarták megszerezni: Habsburg Ferdinánd főherceg, Zsigmond lengyel király és Magyarország legnagyobb kiterjedésű birtokainak ura, és az anyja révén a Jagelló-házból származó Szapolyai János erdélyi vajda. Mindhárman nagyobb hatalmi körök befolyását érvényesítették. Ferdinánd mögött a Habsburg-dinasztia ereje, V. Károly világbirodalma tornyosult. Szapolyai János lehetőségeiben a Cognaci Ligába tömörült európai hatalmak érdekeinek érvényesítése rejtett. Zsigmond lengyel király a térségben már meghatározó oszmán hatalommal kötött békéjével a bizonytalan semlegesség álláspontját testesítette meg. A magyar rendek megosztottan, egymástól eltérő hatalmi megoldásban gondolkodtak.

II. Lajos király halála után Pozsonyban tartózkodtak a mohácsi vész előtti Magyarország meghatározó egyéniségei. Közéjük tartozott a nádor, Báthory István, a kincstartó, Thurzó Elek, a kancellár Brodarics István, Bornemissza János várnagy, Szalaházy

Tamás veszprémi, majd egri püspök, Varjasi Nagy Imre alnádor és a királyi titkárok, Oláh Miklós, Nádasdy Tamás és Piso Jakab. Ide menekült a királyné, Habsburg Mária és kísérete.

Ferdinánd igénye a királyi hatalomra

Ferdinánd főherceg Spanyolországban nevelkedett. V. Károly császár 1521–1522-ben engedte át javára az osztrák örökös tartományokat. Érvényesült Mária királyné magyar körének befolyása is, mert a szokás rend is megkövetelte, hogy a magyar király II. Lajos hűgának, Annának férje, a királyné fi vére megfelelő hatalommal rendelkezzen. Ferdinánd Spanyolországból magával hozta első tanácsosát, Gábriel Salamancát és azt a politikai kultúrát, amit az utókor merevnek, önzőnek tartott. Politikájában a történészek a szervezési tapasztalatokat s a tájékozottság és propaganda korszerű alkalmazását emelték ki. Jó tanácsosok szolgálták, elszántságát az 1522. évi bécsi vérbíróság bizonyította.

Ferdinánd főherceg 1526. szeptember 9-én bejelentette: öröklés jogán – ha kell, fegyverrel

is – elfoglalja az üres trónt. Szerződéses és családi kapcsolatai alapján a magyar koronát örökösének tekintette, s fegyveres támadásra készült. A pozsonyi főméltóságok viselői viszont csak választás útján kívánták elfogadni magyar királynak. Támogatásukat a Ferdinánd vezetése alatt mintegy 12 ezer főnyi zsoldosnak és az örökös tartományokból összegyűjthető hatezer fegyveressel magyarázták.

Az ország nélküli király

Ferdinándot a cseh országgyűlés 1526. október 23-án Csehország királyának választotta, aki ezután 12 ezer főnyi zsoldos seregét V. Károly utasítására Itáliába indította. Mikor megtudta, hogy Szapolyai János erdélyi vajda 1526. november 5-re országgyűlést hirdetett Székesfehérvárra, Ferdinánd beleegyezett, hogy választással legyen magyar uralkodó. Mária királyné erre a maga nevében, az alkotmánytól eltérő módon országgyűlési meghívókat küldött szét november 25-re a nádor ellenjegyzésével. Többszöri módosítás után 1526. december 15-én Pozsonyban Mária királyné nyitotta meg az országgyűlést. Kevesen mentek el, hiányoztak a vármegyék követei, mindössze két város, Sopron és Pozsony küldött megbízottat, s Ferdinándot is tanácsosai helyettesítették. Ferdinánd 1526 végén ország nélküli király volt, de célratörő módszerét képezte a propaganda: ellenfeléről, Szapolyai Jánosról elhíresztelte, hogy titokban a törökkel paktál. Pénz, földbirtok, méltóság ígéretével tudatosan szervezte híveit. Megnyerte ajánlékokkal Cserni Jovánt s a délvidéki naszádosokat. Ugyancsak 1527 elején kapcsolatba került a szendrői pasával, a nádorfehérvári és a boszniai bégekkel, s megbízottja útján védlevelet kért a szultántól. Szulejmán parancsára az 1527. április 15-én kiállított levél értesítette Ferdinánd főherceget, hogy az igaz barátság ügyében járónak mindig nyitva áll a szultán udvarának kapuja.

A mohácsi csata egy 16. századi török miniatúráján